

Van de bekende kinderboekenschrijver en liedjesmaker Koos Meinderts verscheen onlangs de eerste roman voor jongeren Lang zal ze leven.

De zestienjarige Eva redt het leven van een oude vrouw. Maar later ontdekt ze dat deze Ida de Graaf haar niet zozeer dankbaar is omdat Eva haar leven redde. Eva is een heldin in de ogen van haar omgeving. Zelf is ze daar niet van overtuigd. Ze schrikt als ze hoort dat mevrouw De Graaf niet meer leven wil en al helemaal als deze inderdaad zelf een eind aan haar leven maakt.

Len Borgdorff schreef een brief aan Eva.

Beste Eva,

Of je na je belevenissen met en rond mevrouw De Graaf nog veel brieven van onbekenden hebt gekregen, weet ik niet, dit is er eentje. Ik zal me even voorstellen: ik ben een van de lezers van *Lang zal ze leven* en het boek heeft me zo aangegrepen dat ik graag iets bij je kwijt wil. In het dagelijks leven ben ik leraar Nederlands en jij zou dus zomaar bij mij in de klas hebben kunnen zitten. Dat maakte de behoefte om je iets te zeggen alleen maar groter.

Allereerst mijn bewondering voor je reactie toen mevrouw De Graaf zomaar op de spoorlijn bleef stilstaan. Natuurlijk is dat een impuls geweest, die ingreep van jou, maar een andere had kunnen zijn dat je in paniek een andere kant uit had gekeken of als verlamd was blijven toekijken. Daar kiest iemand misschien niet voor, maar het gebeurt wel zoals het gebeurt en dan is jouw impuls wel de veel betere. Kortom: ik vind het heel goed wat jij deed, wel of geen impuls.

Nee, ik ga niet alles van je zitten bewonderen en ik begrijp ook niet alles van je. Je kunt ongetwijfeld wel het nodige van jezelf noemen waarover jij beslist niet tevreden bent en als je dan naar mijn mening zou vragen, wat je gelukkig niet doet, had ik misschien wel gezegd dat dat inderdaad rare trekjes van je zijn. Maar dat doet niets af aan mijn bewondering. Al vind ik het wel jammer dat je naar de kapper bent gegaan.

Er zijn een paar zaken die ik je graag wil vertellen. Als lezer weet ik meer van mevrouw De Graaf dan jij. Zo weet ik dat zij een sterke vrouw was, perfectionistisch, ook als het gaat om de kwaliteit van leven. Zij stelde daaraan zulke hoge eisen, dat ze zichzelf te kort heeft gedaan, vind ik. Jij hebt haar portret, uit de tijd dat ze nog schilderde. Dat kon ze goed, schilderen, maar niet goed genoeg, vond zij zelf en zo zette zij zichzelf als kunstenaar buiten spel. Ik merk dat ik haar dat kwalijk neem, ook al bewonder ik haar om die houding. Zij kende in haar leven één grote liefde, en hier had ik hoofdletters kunnen gebruiken. Maar die geliefde kan niet zo ideaal zijn of hij maakt een keer een fout. En mevrouw De Graaf accepteert dat niet. Zo verliest ze haar Terry en zo verliest ze haar grote liefde. Ik ben het gewoon niet eens met haar beslissing. En dat doet ze ten slotte nog een keer door een einde te maken aan haar leven. Moet ik dat respecteren? Ik heb het maar te accepteren, dat wel, en Ida de Graaf is en blijft een boeiende vrouw. Maar wat vind jij daar nou van?

Jij hebt veel meer recht van spreken dan ik. Zij maakte voor een korte tijd heel hevig deel uit van jouw bestaan en je zult haar nooit vergeten. Er zijn mensen die vinden dat jullie op elkaar lijken. Daar kan ik me wel iets bij voorstellen. Jullie komen sterk over, geen poespas, nuchter, veeleisend voor zichzelf en jullie zijn belangrijk voor anderen, of je dat nu wilt of niet. Mooi, sterk, gevoelig, kunstzinnig, authentiek.

Mevrouw De Graaf is belangrijk voor jou geworden. Als zij niet geteisterd was door die behoefte om niet langer te leven omdat dat leven niet meer aan haar maatstaven voldeed, dan zou je er nog wel eens op bezoek zijn geweest, misschien wel vaker. Je had veel van haar kunnen leren en zij had blij kunnen zijn met jou. Ik heb vroeger veel contact gehad met de grootmoeder van mijn vrouw. Ik bezocht haar regelmatig, tot haar dood, nu zestien jaar geleden. Zij was bijna 96 toen ze overleed. Wij konden goed praten met elkaar.

Natuurlijk paste ik me aan aan haar leefwereld, voor zover ik dat kon, maar we hadden gesprekken – over geloofsbeleving – die ik met niemand anders had. Toen ze stierf, werd ik mij ervan bewust dat met haar ook iets van mij verdween. Ik zou bepaalde gesprekken niet meer voeren, bepaalde gedachten niet meer hebben en gevoelens die me dierbaar waren en die door onze gesprekken werden opgeroepen, zouden er niet meer wegebben. En zo is het ook gegaan. Wat ik er nu nog van over heb, is een gevoel van gemis. Oma heeft iets van mijn meegenomen toen ze stierf. De mogelijkheid tot affiniteit heeft mevrouw De Graaf jou onthouden, maar ook mevrouw Reusing en wie weet nog anderen. Een gemiste kans voor anderen, door haar.

Verschillende keren heb ik van dichtbij meegemaakt dat iemand een einde maakte aan zijn leven. Mijn vrouw ging net als jij eens bij iemand langs die daar juist mee bezig was. Dat bezoek heeft toen alleen maar geleid tot uitstel. Blijkbaar kunnen we mensen niet altijd weerhouden van zo'n daad. Ik heb ook een keer meegemaakt hoe iemand gillend de school in kwam rennen omdat ze zojuist iemand van een flat had zien springen. Het verbaast me nog steeds dat verder niemand dat gezien heeft, want het gebeurde tegenover de school waar ik toen werkte. Mevrouw De Graaf was blij dat ze de machinist van de trein een trauma had kunnen besparen. Ze wilde een ander niet tot last zijn. Maar je bent altijd iemand tot last als je voor je dood kiest. De vraag is waar jij de grens laat liggen. Die van mevrouw De Graaf had nog wel wat naar achter geschoven mogen worden.

Ik heb nog twee punten en dan houd ik op. In het boek herinnert mevrouw De Graaf zich de beginvraag van de katholieke catechismus: Waartoe zijn wij op aarde? En dan luidt het antwoord: Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor hier en in het hiernamaals gelukkig te zijn. Nu diende mevrouw De Graaf God al heel lang niet meer en met een hiernamaals had ze niets, lees ik.

Zij herformuleert het antwoord: Wij zijn op aarde om de liefde te dienen en daardoor hier en nu gelukkig te zijn.

Nu gun ik iedereen alle geluk, maar het is geen criterium voor leven. Jij ziet toch ook genoeg van het nieuws om je te realiseren dat liefde voor velen helaas niet is weggelegd en geluk nog minder. Ik heb overigens meer sympathie voor liefde dan voor geluk. Dat laatste wordt soms je deel en soms niet. Liefde is je inzet, een inzet die je ook accepteert als die tot het ontbreken van geluk kan leiden.

In de protestantse catechismus komt het antwoord op de eerste vraag erop neer dat ik mij getroost mag weten dat het in het leven niet zozeer van mij afhangt, maar dat ik deel uitmaak van een groter geheel. Dat is God voor veel mensen, ook voor mij, maar als er dromen zijn voor iemand groter dan hij of zij zelf is, zonder dat je dat god zou willen noemen, dan ga ik niet zitten piepen. Maar bij mevrouw De Graaf kom ik er helemaal niets van tegen: haar wereld is niet groter dan haar wereld. Zij vaagt zichzelf weg omdat ze niet over zichzelf kan heen kijken. Jammer.

Terwijl ik jou las, was ik ook bezig met een boek van Graham Greene. *The Power and the Glory* heet het. Het speelt zich 75 jaar terug af in een deel van Mexico waar een communistisch bewind het voor elkaar heeft gekregen dat alles wat naar religie verwijst, is verdwenen. Ook priesters zijn gevlucht of hebben hun geloof verloochend door te trouwen. Eentje is er nog die niet is vertrokken en nog als priester opereert. Het is een mislukte priester, een alcoholist die juist wel wil vluchten. Maar steeds wordt er weer ergens een beroep op hem gedaan om als priester iets te doen: stervenden begeleiden, bidden voor een zieke, mensen laten biechten, stiekem een mis houden. En dat in omstandigheden waarvan je je afvraagt waarom aan zoiets nog waarde wordt gehecht. Hij wil het dan ook niet, die priester, maar hij heeft niets te willen. Hij stapelt schuld op schuld voor zijn gevoel, want wie hem heeft gezien, loopt de kans geëxecuteerd te worden. Dat gebeurt ook een paar keer. Intussen hoopt hij maar dat hij gepakt wordt en zal worden gedood. Maar als er een beroep op hem wordt gedaan, dan is hij er. Tegen wil en dank.

Gelukkig is deze naamloze priester niet, en de liefde is voor hem hooguit een kwelling. Maar hij kan alleen maar reageren op vragen die hem gesteld worden. Vragen van anderen, van elders.

Mevrouw De Graaf bewonderde Paula Modersohn-Becker, een schilderes die in het kraambed stierf. Van haar staan woorden als motto in jouw boek: *Ich weiss, ich werde nicht sehr lang leben. Aber ist das denn traurig? Ist ein Fest schöner, weil es länger ist?* Op de eerste vraag kan ik meteen antwoorden: Ja. Maar ook over de tweede vraag wil ik kort zijn: dat is de vraag niet. Wij stellen geen vragen, wij krijgen vragen. En een antwoord, tja, een antwoord...

Beste Eva, het leven stormt op je af. Storm jij er maar flink tegenaan.
En die prachtige haren van je, die groeien vanzelf weer aan.

Len Borgdorff

Koos Meinderts en Len Borgdorff praten hierover o.l.v. Cees Grimbergen. Daarbij is publiek van harte welkom.

Wanneer: Zondag 18 januari 2015 om 16:00 uur.

Waar: Prenten & Boeken, A. Mayerlaan 23, Utrecht (Tuindorp)

De toegang is gratis; vanwege de beperkte ruimte is reservering verplicht via info@koosmeinderts.nl/030-2722251

www.leesliter.nl, www.koosmeinderts.nl, www.lenborgdorff.nl, Facebook en Twitter.